

УДК 711.58

доктор архітектури Шулик В.В.,
Савченко О.О., Бородич О.М.,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка

ПРО ВИКОРИСТАННЯ «РЕГІОНАЛІЗМУ» У ПРОЕКТУВАННІ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ (НА ПРИКЛАДІ М. ПОЛТАВА)

Обґрунтовано доцільність використання комплексного підходу «регіоналізм» у проектуванні духовно-культурних центрів.

Вступ. Духовно-культурні центри спрямовані на культурну та духовно-моральну організацію дозвілля мешканців населених пунктів.

Історично склалося, що такі об'єкти виникали і зараз виникають на основі духовних центрів, що дає змогу об'єднати сили громадськості для духовного виховання та освіти, створити умови для творчості, дискусій, навчання, спортивного розвитку, проведення лекцій і семінарів з культурної, історичної, етичної, релігійної спрямованості. При цьому, головною метою таких центрів має бути формування та примноження духовних цінностей в середовищі відвідувачів на основі християнських традицій.

Культові споруди, як традиційно склалося у суспільстві, були найкрасивішими спорудами, які оточують людину та збагачують її духовну свідомість. Проектування духовно-культурних центрів є актуальною задачею в сучасних умовах розвитку суспільства.

Дослідженню даного напрямку було приділено багато уваги у працях видатних архітекторів: М.І. Брунова, А.В. Буніна, Г.К. Вагнера, В.В. Вечерського, М.Ф. Гуляницького, А.В. Іконнікова, Ю.С. Асеева, Г.І. Лаврика, А.П. Мардера, Л.П. Скорик, В.І. Тимофієнка, В.В. Чепелика, Б.С. Черкеса, О.І. Жовкви, Д.Н. Яблонського, В.Є. Ясієвича та ін. Великий вклад в архітектурне проектування православних церков внесли такі відомі сучасні практики: В.В. Куцевич, Ю.І. Криворучко та ін.

Зараз вивчення культової архітектури, освоєння проектної спадщини стають більш поглибленими, ретельними та набувають наукового характеру [3]. Провідну роль в цьому напрямку відіграють державні науково-дослідні, проектні, навчальні інститути, установи та громадські утворення, серед інших це: КиївЗНДІЕП, Українська академія архітектури, УкрНДІпроектреставрація.

Все це зумовлює актуальність досліджень функціонально-планувальної організації, композиції, стилістики духовно-культурних центрів.

Основна частина.

Сакральна архітектура – найбільш консервативна із усіх напрямків архітектурної творчості, так як ґрунтується не стільки на технічних знаннях, як на канонічних законах, вироблених багатьма поколіннями. Розуміння та сприйняття архітектурного об'єкту прямо залежить від контексту середовища, у якому він знаходиться, для культових споруд цей зв'язок посилюється багатократно.

В останні роки в Україні з'явилося багато нових проектів культових споруд та духовних центрів. Це пов'язано з процесами відродження духовності та потребами суспільства в будівництві нових об'єктів.

В процесі проектування сучасні архітектори стикаються з суттєвими складностями та проблемами. Більшість із запропонованих проектів або еkleктично повторюють старі зразки, або зображують щось своє, нове, яке часто не має нічого спільного з культовими спорудами взагалі.

Проектування культових будівель та їх комплексів потребує особливо вдумливого та ретельного підходу до розроблення проекту, а особливо до вирішення композиційних та стилістичних задач.

Аналізуючи досвід проектування та будівництва духовно-культурних центрів в Україні та за кордоном, виявлено, що основними функціями є: дозвіллево-масова, соціально-педагогічна, релігієзнавча, тощо. Ці об'єкти сприяють художньо-естетичному вихованню, проведенню туристично-краєзнавчої роботи, тощо. Незважаючи на таку багатофункціональність домінуюча функція незмінно залишається за культовою будівлею, що можна побачити на прикладах. (Рис.1,2).



Рис.1. Проект Кафедрального собору на честь Воскресіння Христового та Духовно-просвітницького центру за адресою: м. Київ, Залізничне шосе, 3 [4]

Виявлення рис національної та регіональної ідентичності стає однією з головних задач при формуванні естетико-композиційного вирішення даних типів об'єктів, на протипагу ідеям глобалізації, характерним для сучасної

архітектури. Таким чином, проблеми «регіоналізму» набирають особливої актуальності при проектуванні духовно-культурних центрів.

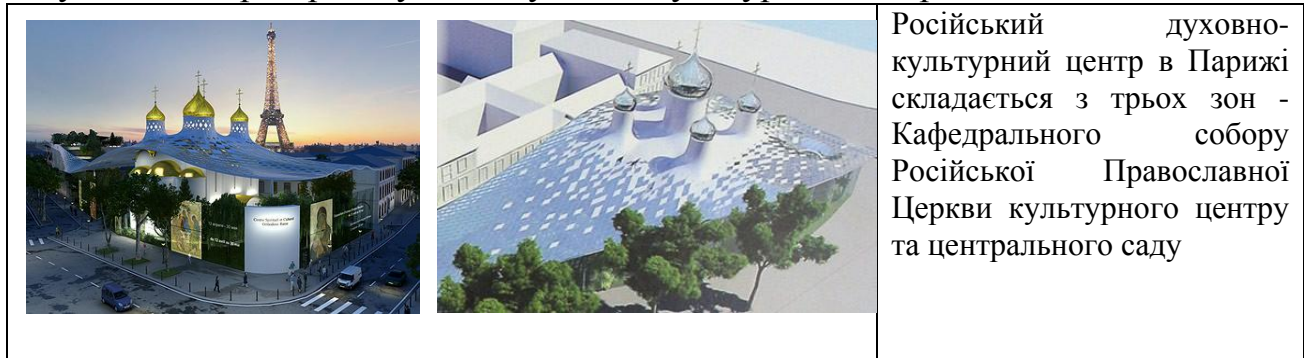


Рис. 2 Проект-переможець конкурсу. Арх.: Мануель Нуньес-Яновський (Франція), О. Горяїнов, М. Кримов («arch group», Москва) [5].

Під терміном «регіоналізм» [2] часто розуміють такі поняття, як: проектування в історичному середовищі; використання національного декору в сучасному будівництві; стилізація під історичну архітектуру; проектування з використанням історичних стилів, ін.

Усі ці аспекти не в повній мірі розкривають дане поняття, яке має важливе, не лише архітектурне, а й соціо-культурне значення.

Традиційно, «регіоналізм» у сучасній архітектурі трактується як похідна від «органічної архітектури» середини ХХ ст. Появу «регіоналізму» відносять до 30 – років, та пов'язують з естетичним відторгненням безликого геометризму авангарду. Подальший розвиток відбувається в 50-і роки, як відповідь на агресивне розповсюдження «інтернаціонального стилю». Серед інших слід вказати на прагматичний напрям органічної архітектури, побудований на тісних зв'язках із будівельною традицією штату Мен (США), що репрезентує у своїх роботах Джеймс Вальтер Шильдроф (1940 р.н.). Серед голландських архітекторів слід виділити Антона Альбертса (1927-1999 рр.), у найвідомішій споруді якого – NMB Bank в Амстердамі поєднані мотиви органічної архітектури з регіональними тенденціями: «голландськими фронтонами» та світло-коричневою цеглою. Тут можна навести великий перелік представників цього напрямку. [1]

Окрім органічної архітектури слід відмітити такі стилі як:

1. «Пряме відтворення», який орієнтований на буквально відтворення, відновлення класичних, національних та регіональних архітектурних традицій і шкіл.
2. Неовернакуляр, що передбачає звернення до місцевих традицій будівництва та їх відродження у сучасній будівельній практиці.
3. Адгокізм або аджок – метод проектування «до місця», враховує серед інших реальні умови цієї місцевості.

У більш широкому контексті, термін «регіоналізм» часто використовують для визначення різних напрямків в архітектурі ХХ ст., які характеризуються зверненнями до традицій місцевої (історичної чи народної) архітектури, намаганнями більш повного врахування місцевих природно-кліматичних умов.

До основних передумов виникнення «регіоналізму» в архітектурі можна віднести: економічні, політичні, соціальні, культурні, природно-кліматичні, історичні, технологічні. Впровадження «регіоналізму» в архітектурі визначалося не тільки недоліками модернізму, але й особливостями соціальних процесів другої половини ХХст. Для цього періоду було характерним різке підвищення мобільності населення за рахунок розвитку індустрії масового туризму. З цим періодом співпав інший процес – значної та поглибленої діяльності з реставрації та реконструкції історичних міст, яка стала самостійною галуззю досліджень та проектування в СРСР та країнах Західної Європи. Провідну роль також у становленні «регіоналізму» відіграє пошук художньої самоідентифікації націй та країн, особливо тих, які нещодавно здобули державну незалежність.

Розглянуті групи передумов спонукають до виникнення різноманітних напрямків у розглядуваному процесі: історичний, кліматичний, технологічний, але узагальнюючою рисою приналежності до «регіоналізму» є першочерговість комплексного вирішення проблеми формування середовища із врахуванням історико-культурної спадщини, ландшафтно-кліматичних особливостей місцевості, національної та місцевої само ідентифікації, пріоритетів, сформованих у локальних соціальних утвореннях, тощо.

Тому «регіоналізм» в архітектурі можливо розглядати як комплексний підхід, який ґрунтується на врахуванні особливостей: природно-кліматичних, історичних, національних, етнографічних, соціальних, політичних, економічних та орієнтується на розвиток та адаптацію глобальних напрямків (як технологічних та технічних, так і соціальних та економічних).

Висновок. Комплексний підхід «регіоналізм» має буди визначальним при проектуванні духовно-культурних центрів (в т.ч. на прикладі м. Полтава).

Основні задачі проектування функціонально-планувальної та просторової структури центру:

1. Врахування природно-кліматичних умов:

- органічно вписати об'єкт у природне оточення, враховуючи характер рельєфу місцевості та наявні зелені насадження;
- передбачити проведення функціональних процесів як в приміщеннях, так і на відкритих просторах;
- передбачити зв'язки внутрішнього простору будівель із зовнішнім середовищем.

2. Врахування історичних, національних особливостей:
 - планування центру повинне ґрунтуватися на планувальних прийомах, характерних для історичного центру м. Полтава – периметральна забудова, периметральна забудова з курдонерами;
 - об’ємне вирішення центру має відповідати характерній морфології середовища м. Полтава;
 - об’ємно-планувальні характеристики центру повинні ґрунтуватися на характерних параметрах середовища історичного центру Полтави;
 - стилістика центру має кореспондуватися із історичною забудовою Полтави.
3. Врахування соціально-економічних умов:
 - склад та площі приміщень центру, їх функціональна організація повинна відповідати соціально-економічним вимогам громади.
4. Врахування технічних умов:
 - використовувати як традиційні, так і сучасні будівельні матеріали, конструкції, при цьому, особливу увагу приділяти екологічним вимогам.

Література:

1. Архітектура сучасності. Остання третина ХХ – початок ХХІ століття: навчальний посібник /Б.С. Черкес, С.М. Лінда. – Львів : Видавництво Львівської політехніки , 2010 – 384с.
2. Интернациональный стиль //Архитектура и градостроительство: энциклопедия / гл. ред. А.В.Иконников. – М.: Стройиздат, 2001. – 688с.: ил.
3. Чепелик В.В. Український архітектурний модерн/ - К:КНУБА, 2000. – 378 с.;іл.
4. Куцевич В. Дорога к храму . Будмайстер 2002 №5 С.32-33.
5. Жовква О.І. Архітектура православних духовних навчальних закладів України. Чернівці – ТОВ «Друк арт» - 2009
6. Проект Кафедрального собору на честь Воскресіння Христового та Духовно-просвітницького центру УПЦ. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.sobor.in.ua/node/1334>
7. Международный открытый конкурс на архитектурное и градостроительное решение строительства Российского духовно-культурного православного центра в г. Париже. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.sobor.in.ua/node/1334>

Анотація

В статті обґрунтовано доцільність використання комплексного підходу «регіоналізм» в проектуванні духовно-культурних центрів.

Annotation

The article describes the practicability of using an integrated approach "regionalism" in the design of the spiritual and cultural centers.